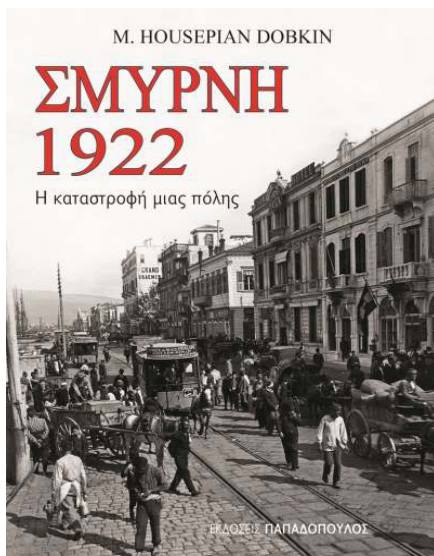

Σμύρνη: Οι τελευταίες μέρες

12/10/2014

Γράφει ο Χρήστος Σιάφκος

Είναι κάποια βιβλία τα οποία, παραθέτοντας τα γεγονότα με τη μορφή καταιγιστικού ρεπορτάζ, δίνουν πραγματικά το συναίσθημα του αναγνώστη. Κορυφαίο ανάμεσά τους και εν πολλοίς ανάμεσα στα πολλά που έχουν γραφεί σχετικά, το «Σμύρνη 1922 - Η καταστροφή μιας πόλης», της Μάρτζορι Χουσεπιάν Ντόμπκιν (1922-2013) (μετάφραση Θ. Καρζής, εκδόσεις Παπαδόπουλος).

Η συγγραφέας γεννήθηκε στη Νέα Υόρκη τον Νοέμβριο του 1922, δύομισι μήνες αφ' ότου ο παππούς της σκοτώθηκε από έναν Τούρκο στρατιώτη κατά την πυρκαγιά της Σμύρνης και η υπόλοιπη οικογένεια διέφυγε στις ΗΠΑ. Χρησιμοποιεί (η Χουσεπιάν) τα ντοκουμέντα των ίδιων των θυμάτων, κυρίως Αρμενίων αλλά και Αμερικανών, που έζησαν με κάποια ασφάλεια τη φρίκη εκείνων των ημερών. Το υλικό που επεξεργάζεται και αναδεικνύει είναι τα ημερολόγια, τα γράμματα και οι αναμνήσεις τους. Μέσα από αυτά επανασυγκροτείται η εικόνα των τελευταίων ημερών στη Σμύρνη, όταν ο άμαχος πληθυσμός δεν είχε την παραμικρή υποψία για την καταστροφή που θα ζούσε άμεσα, αφού κανείς δεν τον είχε προετοιμάσει για τις επικείμενες εξελίξεις.

Οι Έλληνες και Αρμένιοι κάτοικοι της Σμύρνης και της υπόλοιπης Ιωνίας ήταν ανενημέρωτοι, τόσο για τις προθέσεις του τουρκικού εθνικισμού, να επιβάλει την «τελική λύση» με την πλήρη εθνοκάθαρση, όσο και για τις προθέσεις των συμμάχων να απέχουν από οποιαδήποτε εμπλοκή. Προσθέστε στα παραπάνω και τη βούληση της μοναρχικής κυβέρνησης της Αθήνας να μην υπερασπιστεί την Ιωνία, έστω και για την τιμή των όπλων. Είναι σημαντικό επίσης πως μέχρι και την τελευταία στιγμή η κυβέρνηση του Λαϊκού Κόμματος έμεινε πιστή στο νόμο 2870/1922, ο οποίος είχε ψηφιστεί επί πρωθυπουργίας Πέτρου Πρωτοπαπαδάκη και είχε δημοσιευθεί με τις υπογραφές του μονάρχη Κωνσταντίνου, του Γούναρη και του Ρούφου. Με το νόμο αυτό απαγορευόταν η έξοδος

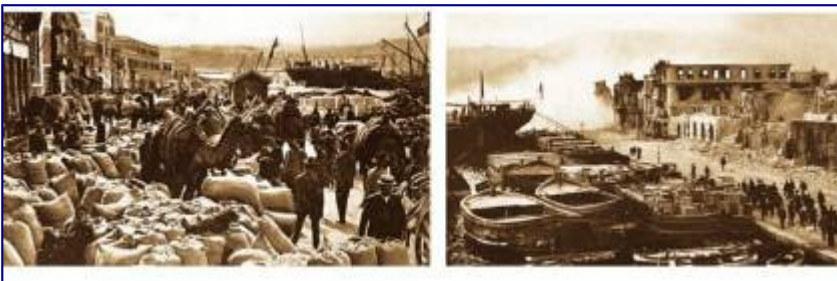
των Ελλήνων και των Αρμενίων από τη Μικρά Ασία χωρίς την άδεια των συμμαχικών αρχών. Ο νόμος ψηφίστηκε παράλληλα με την απαγόρευση της δράσης της οργάνωσης Μικρασιατική Αμυνα, που υπό την ηγεσία του Χρυσοστόμου Σμύρνης επεδίωκε και τη δημιουργία ντόπιου μικρασιατικού στρατού, την απεμπλοκή από τις συμμαχικές υποχρεώσεις και την ανακήρυξη ενός αυτόνομου ιωνικού κράτους στην περιοχή γύρω από τη Σμύρνη.

Ένα από τα «καράβια φορτωμένα προσφυγιά»
Γράφει στον πρόλόγό του ο ιστορικός Βλάσης Αγτζίδης: «Η καταστροφή της Σμύρνης υπήρξε μια σκόπιμη πράξη των κεμαλιστών για να επιτύχουν την πλήρη εκδίωξη των ελληνικών και αρμενικών πληθυσμών από τη Μικρά Ασία. Μόνο που στο έγκλημα συνεργάστηκαν τόσο οι μοναρχικοί κυβερνήτες της Αθήνας όσο και οι Μεγάλες Δυνάμεις, οι οποίες επέτρεψαν την ολοκλήρωση της γενοκτονίας».

Ο ίδιος αναφέρεται στην ανάδυση μιας νέας γενιάς προοδευτικών Τούρκων διανοουμένων που προσεγγίζουν την τραγική ιστορία με γνήσια ουμανιστική ματιά, ξεχωρίζοντας ανάμεσά τους τους δημοσιογράφους Ορχάν Κεμάλ Σενγκίζ και Εμρέ Ακιοζ, που συμφωνούν ότι η Σμύρνη κάηκε συνειδητά από το διοικητή της Νουρεντίν πασά και ανθέλληνα, στον οποίο ο Κεμάλ ανέθεσε την πλήρη ευθύνη για την κατειλημμένη πόλη.

Ολοκληρώνοντας ο Αγτζίδης μεταφέρει όσα παρέθεσε στην εφημερίδα «Ραντικάλ» η δημοσιογράφος Αϊσέ Χουρ τον Σεπτέμβριο του 2013 σχετικά με το διάλογο ανάμεσα στον Κεμάλ και τη σύντροφό του Λατιφέ, όταν παρακολουθούσαν την πόλη να καίγεται. Εκείνος τη ρώτησε αν είχε περιουσία στη Σμύρνη κι εκείνη του απάντησε πως όντως είχε, αλλά «εσείς να είστε καλά. Όταν υπάρχουν τέτοιες ευτυχισμένες μέρες, τι σημασία έχει η περιουσία. Σώθηκε η πατρίδα. Στο μέλλον μπορούμε να την ξαναχτίσουμε».

Η κοσμοπολίτικη Σμύρνη πριν και μετά την καταστροφή Χοντρικά το βιβλίο της Χουσεπιάν μπορεί να χωριστεί σε τρία μέρη. Στο πρώτο περιγράφεται η περίοδος πριν από την Καταστροφή και όλες οι δοσοληψίες μεταξύ των συμμάχων. Στο δεύτερο περιγράφεται η Καταστροφή που, σημειώστε, ξεκίνησε με τη σφαγή των Αρμενίων και την καταλήστευση των περιουσιών τους. Στο τρίτο, η περιπέτεια της διάσωσης των Ελλήνων συγκλονίζει. Το βιβλίο διαβάζεται απνευστί και λειτουργεί κυριολεκτικά σαν γροθιά στο στομάχι.

<http://www.enet.gr/?i=news.el.article&id=451340>